

5. Қанаатов (Әмирлан С. Е.). Тауелибай тарихынан там-тум сыр. – Нөкис: Қарақалпақстан, 1993. – 100 б.
6. Мейендорф Е.К. Путешествие из Оренбурга в Бухару. – М.: Главная редакция восточной литературы, 1975. – 180 с.
7. Рейимов А. Жаналы султан – тарихый тулға // «Сравнительно-исторические, сопоставительно-типологические исследования в тюркологии и востоковедении: история и современность». Сб. – Уфа, 2019. – С. 548.
8. Уахатов Б. Қазақтың халық өлеңдері. Алматы: Ғылым, 1974. – 285 б.

РЕЗЮМЕ

Мақолада Тауелибай қарақалпақлары орасида сақланған тарихий құшиқлар хақида сўз боради. Тарихдан дарак берувчи бу каби шеърий намуналар асосан термешлар (болаларга бағишланған қиска жирлар) турида учрашади. Бу құшиқларнинг аксариятида қарақалпақларнинг XVII-XVIII асрларда Сирдарёнинг улкан бир ирмоғи бўлган Жанадарё бўйида яшаган даври тұғрисида маълумотлар берадиган вақтлар ва воқеалар ёдга олинади. Тауелибай ҳудудида яшайдиган информантлардан ёзиб олинган жир намуналари қарақалпақ фольклори учун янги материал саналади. Муаллиф шундай шеърий намуналарни халқ орасидан янада кўплаб йиғиш зарурлигини ва унинг қарақалпақлар тарихининг номаълум саҳифаларини очиши мумкин эканлигини билдиради.

РЕЗЮМЕ

В статье рассказывается об исторических песнях, сохранившихся у тауелибайских каракалпаков. Такие поэтические примеры, дающие информации из истории в основном встречаются в форме термешов (короткие стихотворения, посвященные детям). Многие из этих песен напоминают времена и события, которые дают информацию о периоде, когда каракалпаки жили на берегах Джанадары, огромного притока Сырдарьи в XVII-XVIII веках. Стихи, написанные информаторами, проживающими в Тауелибайском районе, являются новым материалом для каракалпацкого фольклора. Автор указывает, что такие стихи нужно собирать больше у людей и что это может открыть неизвестные страницы истории каракалпаков.

SUMMARY

The article tells about the historical songs preserved by the Taelibai Karakalpaks. Such poetic examples that provide information from history are mainly found in the form of termish (short poems dedicated to children). Many of these songs resemble the times and events that provide information about the period when the Karakalpaks lived on the banks of the Janadarya, a huge tributary of the Syr Darya in the XVII-XVIII centuries. Poems written by informants living in the Taelibay district are new material for Karakalpak folklore. The author indicates that such verses need to be collected more from people and that this may open unknown pages of the history of the Karakalpaks.

ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ ДӘСТАНЫ «ШӘРИЯР» ХӘМ ОНЫ ҮЙРЕНИЎДИҢ ГЕЙПАРА МӘСЕЛЭЛЕРИ

Ш.К.Кеңесбаева - таяныш докторант

Әженияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: бадний мерос, «Шарёр» достони, генезиси, жанр хусисияти, тарихий генетик типология, типология ва миллий хусусият.

Ключевые слова: творческое наследие, дастан «Шарьяр», генезис, особенности жанра, историческая генетика типологии, типология и национальные особенности.

Key words: creative heritage, epos «Shariyar», genesis, peculiarities of the genre, historical genesis of typology, typology and national peculiarities.

Қарақалпақ фольклортаныў илиминин пайда болғанына сәл-кем жүз жыл толайын деп турғанына, эпостаныў - сол илимнің ең күшлі раўажланған тараўы болыўына, сол тараўда тек Қарақалпақстанға ғана емес, пүткіл Өзбекстанымызға, хәтте, айырымлары жәхәнге белгилі Н.Дәўқараев, Қ.Айымбетов, Н.Жапақов, И.Сағитов, М.Нурмухаммедов, Қ.Максетов, С.Бахадырова, Ю.Пахратдинов, К.Алламбергенов усаған илим докторлары, профессор, академиклерден, Ә.Алымов, А.Әлиев, Ә.Тәжимуратов, М.Нызаматдинов, Н.Камалов, Т.Ниетуллаев, Ж.Хошаниязов, К.Палымбетов, Ж.Нызаматдинов, С.Қазақбаев, С.Баўетдинова, Х.Жақсымова сыяқлы илим кандидатлары, доцентлерден ибарат үлкен-киши әўлад шынжырма-шынжыр дәстүрий мектеп болып тәрбияланып қәлиплесіўине, сол илимнің бир тамшысы - «Шәрияр»таныў өткен әсирдің 30-жылларының ақырынан баслап қарақалпақ фольклортаныўының әхмийетли мәселелериниң бири болып көлденең келип шығыўына, анығырағы, «Шәрияр» дәстанының бир варианты - Әбдирейим-жыраў вариантының Х.Тәжимуратов хәм К.Әбийбуллаевлар тәрәпинен Шымбай районында жасаўшы жыраўдың өз аўзынан 1939-жылы-ақ жазып алыныўына, мине, сол жыллардан баслап дәстан илимде басқа халықларда альтернативасы жоқ «Қырқ қыз», «Мәспатша» дәстанлары қатарында қарақалпақ халқының оригинал-төл мийрасы сыпатында үгіт-нәсиятланып, изертленип, рус хәм туўысқан халықлар арасында қарақалпақ халық дәстаны сыпатында тән алынып келиниўине, атап айтқанда, дәстанның Қуламет-жыраў вариантының белгилі шайыр Сергей Северцевтиң аудармасында 1971-жылы орыс тилинде Москвада, 1977-жылы Өзбекистан хәм Қарақалпақстан халық жазыўшысы, Өзбекистан мәмлекетлик сыйлықларының лауреаты, көрнекли шайыр-жазыўшы хәм белгилі дилмаш Мухаммед Әлий тәрәпинен өзбек тилинде аудармаланып, әжайып қарақалпақ халық

дәстаны сыпатында жәхәнге жар салыныўына, ең баслысы - дәстан хәзирги кең қамтымлы, бай мазмунлы толысқан эпос тәризинде ең әйемги дәўирлерден тартып соңғы бир неше жүз жыллықлар ишинде қарақалпақ фольклорлық ареал аймағында тек ғана қарақалпақ жыраўлары тәрәпинен дәретилип, қарақалпақ халқының барлық қатламлары арасында кеңнен тарқалыўына қарамастан, дәстан машқалалары ҳаққында фольклористи-камызда бүгинги күнге шекем хәр қыйлы қарама-қарсы пикирлердің өмир сүрип келиўи хәм хәзирги күнде бундай пикирлердің кем-кемнен ҳәўиж алып баратырғанлығы бизди ҳайран қалдырады. Бундай қарама-қарсы пикирлер тийкарынан дәстанның төменде атап өтилген мына машқалалары әтирапында ҳүким сүрип турғанлығы бүгинги күнде кәниге дәстан изертлеўшилер тўўе, қалың халық массасына да бес енеден белгилі болып қалғанлығы хеш кимге сыр емес:

1. Дәстанның генези, келип шығыў дереги ҳаққында;

2. Дәстанның жанрлық өзгешелиги ҳаққында;

Усы еки мәселе әтирапында өз пикиримизди ортаға салатуғын болсақ, айырым илимпазлар «Шәрияр» дәстанының мазмунына арқаў болған ертеклик сюжетлер басқа халықлардан аўысып келген көшпели сюжетлер» деген пикирди көзгир тутып, қарақалпақ халық дәстаны «Шәрияр» қарақалпақлардың Хорезм дәўиринде, XVIII-XIX әсирлерде пайда болған, деген пикирди тастыйықлағысы келеди.

Екиншиден, бундай идеяны алға сүриўши илимпазлар «Шәрияр» дәстанына усақ сюжетлердің түрк ертеги «Дильрукеш»те де, басқа да осетин, қазақ ертеклеринде бар екенлигине тийкарысиз тийкарланып, қарақалпақ халық дәстаны «Шәрияр»дың толысқан бир тутас эпос формасында тек қарақалпақ халқында ғана қәлиплескен оригинал хәм миллий дәретпе екенлигине өзлери сезбеген ҳалда шек келтирип атырғанлығын сездиреди.

Биз бундай пикирлердің бір тәрептеме айтылған субъектив пикирлер екенлигине хеш гүман туўдырмаймыз. Олай дегениміз, мифлик сана - адам ақыл-хуўшының ең ертедеги формасы болғанындай, сол сананың туўындысы болған мифлик-ертеклик формадағы «Шәриар» дәстаны да «қарақалпақтардың ең ески заманлардан қиятырған мийрасы» [1:103-105].

Екиншиден, бул пикир қарақалпақ фольклористикасында Н.Дәўқараев, Қ.Айымбетов, М.Нурмамедов, И.Сағитов, Қ.Мақсетов, Ә.Алымов сыяқлы эпостаныўшылардың илимий мийнетлериниң арқасында әлле қашшан-ақ турақласып, илимий аксиомаға айланған.

Үшиншиден, бір халық дәретпесине усас сюжетлердің екінши бір халық дәретпелеринде болыўы-сол халықтардың тарихый-генетикалық, тарихый-мәдени байланысларынан дәрек беретугын қубылыс. «Сонлықтан түрк ертеги «Дилрукеш»ти, сондай-ақ, осетин, қазақ ертеклирин қарақалпақ дәстанының мазмұнынан алынған, ямаса қарақалпақ халық дәстаны «Шәриар»ды сол ертеклиерден келип шыққан деп айтыў қыйын. Деген менен, олардың генетикалық байланысларын хеш қашан бийкарлап болмайды [2:82].

Төртиншиден, бундай сюжетлик жақынлықлар хәм образлар типологиясы олардың өз алдына миллий дәретпе екенлигине нұқсан келтирмейди, керисинше бул факт «Орайлық Азия халықтарының бір қатар шығармаларының дәрегиниң бір екенлигин айтыўға тийкар бола алады.» [3:87].

Бесиншиден, «Дәстан Хорезмдеги қыссаханлар репертуарлары арқалы қарақалпақ жыраўлары репертуарына өтип, аўызеки рәуиште массалық характер ийелеген хәм бир қатар қайта ислеўлер барысында айырым өзгерислерди бастан кеширген» [4:44] деп тастыйықлаўлар пүткүллей кәте хәм бул фольклористиканы, соның ишинде эпосты түсинетуғын адамның гәпи емес. Неге дегенде, қарақалпақ халық дәстаны «Шәриар»дың генезисине, эволюциясына бул тезисти зорлап ендириўдин зәрүрлиги жоқ. Себеби, «дәстан XVIII әсирде Хорезмде жазба нұсқада пайда болмастан көп бурын-ақ қарақалпақ дәстаншылары тәрәпинен аўызеки тәризде пайда болған» [4:49].

Хақыйқатында да, дәстан XVIII әсирден көп бурын-ақ (ерте дәўирлерден баслап-ақ) қарақалпақтардың үлкен бир топары (Едил-Жайық, Түркстан, Сырдерья топары) Хорезмге алып кирген аўызеки үлкен эпос формасынан контиминацияға ушырап, усы негизде дәстаннан дәстан дәрәў қубылысы тийкарында кишигирим китабий қысса вариантларының келип шығыўына тийкар таярлап берген. Аўызеки дәстанлардың усылайынша хатқа түсирилиўи, ямаса китабий қысса вариантларға айланыўы түркий халықлар фольклорында әййемнен берли өмир сүрип қиятырған миллий эпикалық қубылыс. Мысалы, Орта әсирлердеги (IX-X әсирлердеги) Сыр бойы түркий халықлары арасында, анығырағы қыпшақ-печенек бирлеспеси аўқамындағы түркий халықлар арасында Қорқыт атаның аўызеки дәрәп, аўызеки жыр етилген Қорқыт ата жырлары соң XV әсирде оғуз түркий қәўимлери арасында «Қорқыт ата китабы» формасында хатқа түсирилгенлиги эпостаныўшылардың хәммесине аян хақыйқатлық. Оның үстине, қыссаханлық тек Хорезм мәдениатына ғана тән қубылыс болып қоймастан, көпшилик түркий халықларға, соның ишинде қарақалпақтарға да тән болған әййемнен қиятырған дәрәтәўишлик көркем сөз хәм саз өнериниң бир түри есапланады. Көп ғана жыраў хәм информаторлардың берген мағлұматларына қарағанда, қарақалпақтардың өзлеринде де «Шәриар» дәстанның жазба нұсқалары болған. Бундай китабий нұсқалар көпшилик түркий халықтарға, соның ишинде

қарақалпақтарға Қазан, Уфа, Омбы баспаларынан басылып шыққан китаптар халында тараған, деген де пикирлер бар (Вестник АН КазССР, Алмата, №6 30-35-бетлер).

Ең баслысы, қарақалпақ халық дәстаны «Шәриар», буннан еки жүз - үш жүз жыл бурын-ақ, арырақ кетсек, әййемги руўхлық-қәўимлик дәўирлерден баслап-ақ халық арасында кеңнен таралған, усы дәўирлер ишинде халық жыраўлары тәрәпинен үзиліске түспей шынжырма шынжыр тынбай дәстүрий жырланып қиятырған, бүгинги күни де жас жыраўларымыздың сүйикли репертуарларына айланған халқымыздың бийбаха хасыл мийрасы болып табылады. Бул пикирдің дурыслығын «Шәриар» дәстанының қарақалпақтар арасында Нурабылла, Өтенияз, Қуламет, Есемурат, Қыяс, Әбирейим, Жумабай жыраў вариантлары сыяқлы онлаған варантының бүгинги күнге шекем өмир сүрип келиўиниң өзи-ақ дәлиллейди. Енди сол жыраўлардың бири Өтенияз жыраў мысалында жыраўлар генологиясына итибар беретугын болсақ, Өтенияз жыраўдың жыраўшылық мектебиниң сағасы Өтенияз - Бекимбет-Ерполат-Сайпулла-Дүйсенбай-Айтуўар-Сыбан-Түменбай-Шаңқут формасында XVIII әсирдеги Жийен-жыраў мектебине барып ушласатуғынын, ал Жийен-жыраў мектеби болса Мүйтен (XVII), Доспанбет (XVI) Асан қайғы (XV), Соппаслы Сыпыра- жыраў (XIV) формасында IX-X әсирлердеги Қорқыт ата мектебин барып уласатуғынлығын фольклорымыз хәм әдебият тарийхынан жақсы билеміз. Бул, демек, қарақалпақ халық дәстаны «Шәриар»дың қарақалпақ миллий фольклорлық ареал аймағында пайда болыўының сағалары жүдә ерте дәўирлерге барып тақалатуғынлығы тәбийғый хәм гүман туўдырыўдың хеш зәрүрлиги жоқ деген сөз.

Оның үстине, шынжырма-шынжыр қиятырған бул жыраўшылық мектеби хәм өнери хәзирги күнде де тек қарақалпақ халқы арасында да сақланып қалды хәм жанлы-тәбийғый халында нызамлы даўам етип қиятыр. Сол ушын да қарақалпақ дәстананыўының үлкен маманы, көрнекли фольклорист Қ.Мақсетов өткен әсирдің 60-жылларында дәстанлар поэтикасына арналған фундаменталь мийнетинде усы жыраўшылық мектеп хәм дәстүрдің тарийхый даңқлы жолына айрықша итибар берип: «Соның менен Бухарадағы қарақалпақ жыраўлары өзбек дәстаншылығына әдәўир тәсир еткен болыў керек» (Қарақалпақ қахарманлық дәстанларының поэтикасы. -Ташкент: «Фан», 1965, 55-бет) деген пикирди мәртлерше ортаға таслаған еди.

Мәселеге усы көзқарастан жантасатуғын болсақ, ерте дәўирлерде дәрәп, соңғы еки-үш әсир даўамында мифлик-ертеклик формадағы үлкен эпос дәрәжесине өсип-өткен қарақалпақ халық дәстаны «Шәриар» XVIII әсирлерге келип қарақалпақ халқының үлкен бир топары - төменги қарақалпақтар арасында да дәстаннан дәстан дәрәў контиминация қубылысы тийкарында дәстанның жаңа жазба китабий қысса формасы хәм вариантларының келип шығыўына мәлим дәрәжеде идеялық-эстетикалық түртки хызметин атқарды, деп жуўмақ жасасақ, асыра силтеген болмайды хәм бул илимий хұждан тийкарында халық мүлкин қалысана бахалаў өлшемине де қайшы келмейди. Ал, усы мақала текстинде екінши машқала деп келтирилген «Шәриар» дәстанының жанрлық, формалық өзгешеликлерин хәр қыйлы бахалаўдағы алағатлықларды сапластырып, бул машқала бойынша белгили бир тоқтам жасап, жуўмақ пикирге келиў - өз алдына изертләўди талап ететуғын хәзирги қарақалпақ фольклортаныўының әхмийетли мәселелердің бири болып табылады.

Әдебиятлар

1. Айымбетов Қ. Халық даналығы. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1988, 103-105-б.
2. Мақсетов Қ. Дәстанлар, Жыраўлар. Бақсылар. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1992, 82-б.

3. Нурмухамедов М.К. А.С.Пушкиннің ертеклери хэм Орта Азия халықларының фольклоры. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1987, 87-6.

4. Пашпиева Г.М. Халқ достонларини қиёсий урганиш усуллари. Услубий қолланма. -Нөкис: 2015, 44-6.

РЕЗЮМЕ

Мақолада «Шарёр» достонининг генезиси, жанр, шакл хусусиятлари ва миллий ўзига хослиги, аниқроғи, фақат қорақалпоқ фольклоридагина учрайдиган катта эпик ижод намунаси эканлиги ҳақида сўз қилиниб, ўша масалалар бўйича айтилган фикрлар қатъий таҳлил этилади. Муаллиф мақола якунида «Шарёр» достони мисолида халқ меросларини миллий мустақиллик ғояси нуктай назаридан соф илмий тамойил асосида баҳолашга даъват қилади.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается изучению генезиса, жанровых особенностей и формы, национального своеобразия дастана «Шарьяр», который является эпическим произведением устного народного творчества каракалпакского народа. Приводятся субъективные мнения по данному вопросу. Автор статьи в заключении призывает на примере дастана «Шарьяр» объективно оценивать народное наследие с точки зрения идеи национальной независимости.

SUMMARY

The article is devoted to the study of the genesis, genre and form peculiarities, national character of the epos «Shariyar», that is an epic work of Karakalpak folklore. The subjective points of view on these issues have been discussed. In conclusion, the author of the article to value objectively the national heritage, taking into account the ideas of national independence on the example of the epos «Shariyar».

УДК:371.036:1702

ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ ДЭСТАНЫ «ШАРЬЯР»ДЫҢ ФИЛОЛОГИЯЛЫҚ ХЭМ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТИНДЕ ҮЙРЕНИЛИҶИНИҢ ГЕЙПАРА МӘСЕЛЭЛЕРИ

Ш.К.Кеңесбаева – таяныш докторант

Е.К.Алламбергенов - еркин излениўши

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: достон ва халқ таълим-тарбияси, «Шарьяр» достони, достоннинг филологик ўрганилиши, достоннинг педагогик ўрганилиши, муаммолар ва вазибалар.

Ключевые слова: дастан и общеобразовательное воспитание, эпос «Шарьяр», филологический подход к понятию дастан (эпос), изучение эпоса в аспекте педагогических наук, проблемы и задачи.

Key words: dastan (epos) and general educational upbringing, epos «Shariyar», the philological approach to the concept «dastan», study of an epos in the aspect of pedagogical sciences, problems and task.

Пүткил дүньяда глобалласыў жөнелисининг тәсири кескин күшейиўине байланыслы техноген цивилизация шараятына сай келетуғын халда ҳәр бир халық, ҳәр бир миллеттин миллий өзлигин, қәдириятларын сақлап қалыў үлкен машқалаға айланып атырған бир пайытта жас әўладтын мәнәўий-руўхый мәдениатын раўажландырыўдың, олардың еркин пикирлеўге бағдарланған креатив ойлаўын, ақыл-санасын қәлиплестириўдин, кеңирек етип айтқанда, оларды кәмил инсан етип жетилистириўге жөнелтиретуғын әдеп-икрам, ақыл-билим, мийнет, эстетика хэм т.б. тәлим-тәрбия түсиниклери менен көнликпелерин бериўдин әҳмийети оғада уллы.

Әлбетте, бул тәлим-тәрбия түрлери, биринши гезекте, илимий-теориялық жақтан тийкарланған заманағөй педагогикалық илимлер болатуғыны сөзсиз. Деген менен, бул заманағөй тәлим-тәрбия түрлери менен усыл, көнликпелери де өз гезегинде тәлим-тәрбияның халықлық, миллий дәстүрлери менен қәдириятларына, былайынша айтқанда, халық педагогикасы менен этнопедагогиканың мың-мың жыллық тәжирийбелери менен дәстүрлерине тийкарланған хэм оларға сүйенген халда алып барылыўы керек. Себеби, инсан тәрбиясында, соның ишинде жас өспиримлер тәрбиясында, яғный жасларды ақыллы, әдеп-икрамлы, мийнет сүйгиш, адамгершиликли, Ұатанына, халқына шын берилген садық, елсүйер, инсанларға, пүткил адамзатқа тилеклес ҳақыйқый инсан етип тәрбиялаўда халық педагогикасының атқаратуғын хызмети айрықша.

Этнопедагогиканың, мине, усындай анаў яки мынаў миллет, белгили бир халық яки этникалық топарға тийисли тиллескен тәлим-тәрбиялық өзгешеликлер екенлигин үйренген алымлар өзлерининг изертлеў жумысларында оның бала тәрбиялаўдағы халықлық үрп әдет-дәстүрлер, диний хэм дүньялық түсиник көзқараслар, материаллық хэм руўхый мәдениат үлгилери, миллий тил, миллий аймақ, экономикалық турмыс тәриз усаған белгили бир халыққа, миллетке тән айрықшалық белгилер менен тығыз байланыслы екенлигин атап өтеди [2:3]. Усындай этникалық миллий белгилери бойынша бир миллет, яки халық екінши бир миллет, халықтан өзгешеленип туратуғынындай, этнопедагогикасы да екінши бир миллет, халықлардыкине усамаған мәлим өзгешеликлерге ийе болады. Сол ушын

да айырым алымлар усы этникалық өзгешеликлерге қарап «халық ҳақыйқый мәнисте бул барлық миллет, ал этникалық мәнисте нәзер салсақ, тийкарғы миллет (миллий-этникалық өзгешеликлерге ийе мәлим бир миллет – Е.А.) [4:7]» деп түсиндиреди.

Халық педагогикасы жасларды, мине, усындай миллий өзгешеликлер руўхында тәрбиялаўға хызмет етип, олардың өз елин, өз халқын оның миллий үрп-әдет-дәстүрлерин, миллий менталитети менен қәдриятларын, улыўма, миллий өзлигин аңлаўға, солай етип, елине, халқына, миллетине, Ұатанына, улыўма инсаниятқа садық, тилеклес, ақылы кәмил, илими зор, сап хужданлы, адамгершиликли кәмил инсан болып жетилисиўине жәрдем етеди. Бул орында, әлбетте, халық педагогикасы, этнопедагогиканың барлық әжайып үлгилери жәмленген халықтың мың-мың жыллық мәдений мийрасларының, соның ишинде фольклорлық мийраслардың атқаратуғын хызмети айрықша. Себеби, бул мийрасларда инсанның шахс сыпатында қәлиплесиўининг бир-бирине усамаған ҳәр қыйлы педагогикалық факторлары иске салынып, халықтың әрман еткен идеал адамын жетилистириў жоллары, усыллары баянланады.

Усы көзқарастан қарағанда, қарақалпақ халық дәстаны «Шарьяр»дың да халық этнопедагогикасындағы тәлим-тәрбиялық көзқараслардың пайда болыў, қәлиплесиўинде тутқан орны оғада уллы.

Әлбетте, бул орында педагогика теориясы хэм педагогикалық тәлийматлар тарийхы илиминде усы бағдарда көплеген илим изертлеў жумыслары жүргизилгенлигин, жүргизилип атырғанлығын айтып кетиў орынлы. Атап айтқанда, халық педагогикасы хэм миллий қәдриятлар, фольклорлық хэм диний дәреклер, уллы ойшыл алым алламалар менен көркем сөз шеберлерининг әдебий-көркем мийраслары, илимий мийнетлери арқалы жасларға тәлим-тәрбия бериў мәселелерине бағышланған узақ-жақын сырт еллер менен Өзбекстан Республикасында, соның ишинде Қарақалпақстанда алып барылған бир қатар илим изертлеў жумыслары буның айқын дәлили [5].

Дурыс, «Шарьяр» дәстаны, биринши гезекте, халықтың көркем аўыеки дәретиўшилигининг әжайып үлгиси. Сол ушын да бул дәстан, тийкарынан, фольк-